

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ НАСЛІДКІВ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОЧІКУВАНЬ ПАНДЕМІЇ

2.1. Аналіз наслідків пандемії коронавірусу та застосування антикризових заходів

Відповідно до тлумачного словника, криза – це різка зміна звичайного стану речей; злам, загострення становища. В економіці капіталістичного суспільства — періодичне перевиробництво товарів, що призводить до різкого загострення всіх суперечностей економіки країни: до скорочення виробництва, розладу кредитних і грошових відносин, банкрутства фірм і т.д.[1].

Барановський О. І. виділяє три підходи означення сутності фінансових криз: “1) криза як значна проблема або ситуація з високою ймовірністю негативних наслідків; 2) криза як природний процес у життєдіяльності системи; 3) криза як порушення рівноваги соціально-економічної системи” [2].

Нетипові кризи за своїм походженням є відмінними від звичайних економічних криз. Причиною нетипової кризи може стати політичне загострення, епідеміологічна ситуація, соціальне загострення і тд. Тобто, причини є відмінними від економічних факторів. З поширенням глобалізації у світі, такі типи криз стають все більш розповсюдженими та завдають збитків у більш широкому аспекті.

Найвідомішою та найбільш актуальною нетиповою кризою на сьогоднішній день, є криза, спричинена вірусом Covid-19. Криза, що за своїм характером є епідеміологічною та розпочалася лише в одній країні, досягла глобального масштабу з огляду на межі поширення у світі та сфери життя, які вона зачепила. Одними з ключових наслідків, про які ми можемо говорити вже зараз є спад ВВП, проблеми в медичній сфері та смертність людства.

Шумпетер визнавав циклічність як обов’язкову зміну фаз депресії та підйому. Верхня поворотна точка в розвитку економічного циклу, проходження якої означає початок економічного спаду, вчений пояснює тим, що потік інноваторів спадає. Економічна динаміка в пізнішій праці Шумпетера "Теорія економічного розвитку" постає як взаємопов’язаний рух трьох

хвиль: короткої (цикл Кітчина – 40 місяців); тривалішої (цикл Жюгляра – 7-11 років); довгої (цикл Кондратева – 45-60 років). На рисунку представлено у відсотковому вираженні кількість економік в рецесії в період з 1900 по 2020 роки. За допомогою цього графіку ми можемо наочно спостерігати принцип циклічності криз та зазначити роки з найвищим показником:

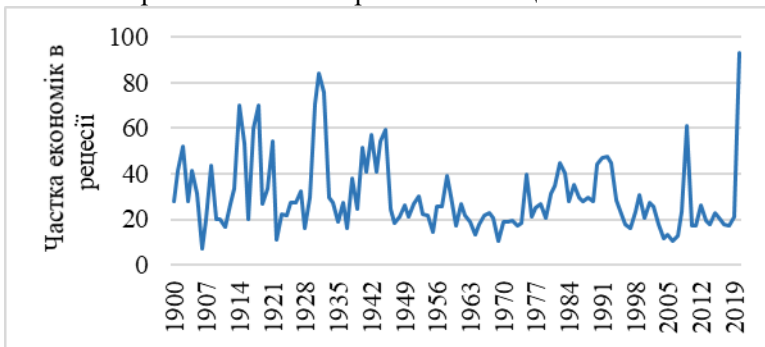

Рис.1. Частка економік в рецесії (у відсотковому вираженні) за період з 1900 по 2020 роки

Джерело: складено на основі даних [3]

Всі ці високі показники можна пояснити кризами, що тривали протягом цих років, а мали вони різні причини: політичні, падіння на фондових ринках, спекулятивні бульбашки та епідеміологічні (від 2019 до сьогодні).

У 2019 році серед економістів спостерігалось занепокоєння наслідками американсько-китайської торгової війни, президентських виборів у США та брекзиту Великобританії на світову економіку. Зважаючи на це, МВФ спрогнозував помірне глобальне зростання на 3,4 відсотка. Але COVID-19 - захворювання, спричинене ГРВІ-CoV-2, новим штамом коронавірусу несподівано змінило ситуацію. Через страх і невизначеність та раціональну оцінку того, що прибуток фірм, ймовірно, буде нижчим через вплив COVID-19, світові фондові ринки втратили близько 6 трильйонів доларів США багатства за один тиждень з 24 по 28 лютого. Продовжився спад і в березні 2020 року (Рис.2)

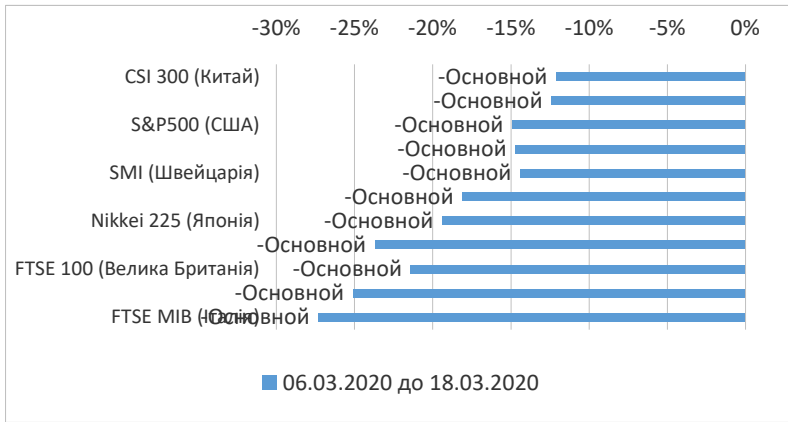

Рис. 2. Динаміка індексів фондових бірж світу в березні 2020 року.

Джерело: складено за даними [4]

Індекс S&P 500 втратив за перший тиждень в кінці лютого 2020 року понад 5 трильйонів доларів у вартості (рис. 2.19), тоді як найбільші 10 компаній S&P 500 зазнали сукупних збитків понад 1,4 трильйона доларів, і хоча деякі з них були відновлені протягом наступного тижня. Частина втрат у вартості відбулася завдяки раціональній оцінці та очікуванням інвесторів, що прибуток фірм зменшиться через вплив коронавірусу.

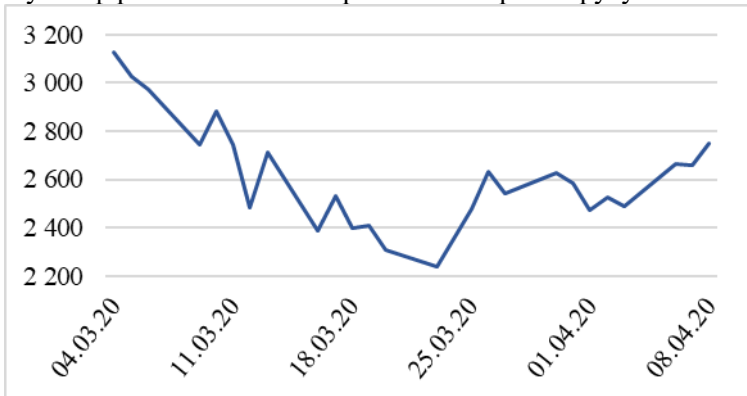

Рис.3. Динаміка індексу S&P500 в період з 04.03.2020 по 08.04.2020

Джерело: складено на основі [5]

Пандемія вплинула негативно на економічне зростання в 2020 році, згідно оцінок економічне зростання зменшилося в 2020 році з прогнозованого 3,4% до -7,6% з ймовірним відновленням з 4,2 до 5,6% за прогнозами в 2021 році. Глобальна торгівля зменшилася на 5,3% в 2020 році. Відповідно до прогнозів, спад в 2020 році не був такий стрімкий, як спочатку прогнозувалося за рахунок прийнятих урядами країн у 2020 році фінансових і монетарних заходів.

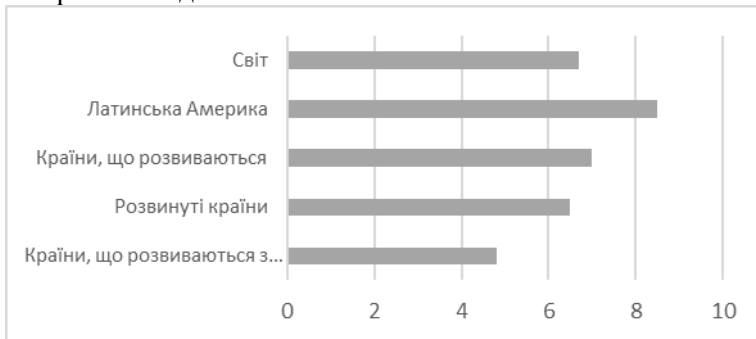

Рис. 4. Частка ВВП втрачена внаслідок пандемії коронавірусу в 2020 році, %.

Джерело: складено на основі даних [4]

Серед розвинутих і країн, що розвиваються, економічне зростання в 2020 році було помірним. Країни, які суттєво залежать від торгівлі - Канада, Німеччина, Італія, Японія, Мексика і Південна Корея –були найбільш негативно уражені наслідками пандемії.

Вплив цінової війни і низького попиту на енергію пов'язаний із спадом внаслідок коронакризи є особливо важким для експортерів нафти і газу.

Водночас більшість розвинутих країн, які становлять 60% економічного потенціалу, прогнозується, будуть розвиватися за нижчими рівнями, ніж зазвичай до 2024 року. В той же час, нові варіанти коронавірусу та зростання діагнованих випадків викликають запитання щодо швидкості і потужності економічного відновлення в найближчий період.

Наслідки пандемії коронавірусу є різноманітними, і що найскладніше, можуть накопичуватися та зростати в майбутньому залежно від успішності подолання захворюваності.

Деякі дослідження показують, що 95 мільйонів людей опинилися за межею граничної бідності в 2020 році.

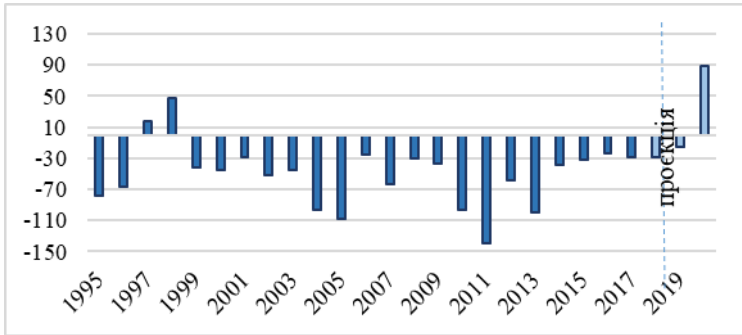

Рис.5. Щорічна зміна кількості вкрай бідних (у мільйонах), 1995-2020

Джерело: складено автором на основі [6]

Протягом останнього року пандемія найбільше нашкодила бідним та вразливим верствам населення, і вона загрожує виштовхуванню ще мільйонів людей за межу бідності.

Міжнародна організація праці також визначила, що загальні втрати робочої сили становили 11 мільйонів робочих місць в 2020 році по відношенню до 2019 року. Безробіття, прогножуються, зросте до найвищого рівня за 25 років, до 7,4% в 2021 році, та 6,9% в 2022 році.

Як результат глобальної пандемії 8,8% глобальних робочих годин було втрачено в 2020 році по відношенню до 4 кварталу 2019 року.

OECD також зробила висновок, що реальний дохід на душу населення зменшився на 8 і 9,5 % в 2020 році під впливом першої та другої хвиль [7].

COVID-19 впливає на світову економіку через три канали:

Прямий вплив на виробництво. Китайське виробництво вже суттєво постраждало від зупинки провінції Хубей та інших областей. Уповільнення темпів у Китаї впливає на експортерів до Китаю. Найбільшими джерелами імпорту Китаю є Корея, Японія та інші азійські країни, за даними Світового банку [8].

За деякими оцінками, практично кожна компанія з списку Fortune 1000 зазнала впливу внаслідок збоїв виробництва в Китаї.

Окрім того внаслідок вживання заходів щодо стримування захворюваності спостерігався спад виробництва у різних країнах світу

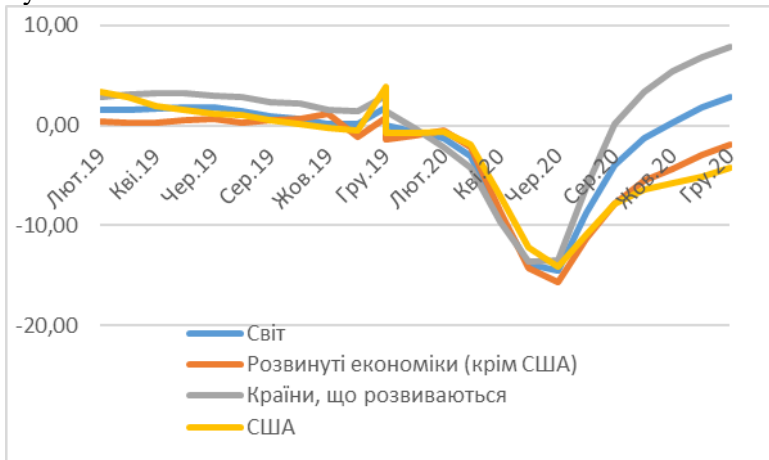

Рис. 6. Зростання промисловості в січні 2019–грудні 2020,%
Джерело: складено на основі даних [4].

Порушення ланцюга поставок та ринку. Багато виробничих фірм покладаються на імпортовані проміжні продукти з Китаю та інших країн, які постраждали від пандемії. Багато компаній також покладаються на продажі в Китаї для досягнення поставлених фінансових цілей.

Фінансовий вплив на фірми та фінансові ринки. Тимчасові перебої у виробництві та/або ланцюгів поставок завдали шкоди багатьом фірмам, особливо тим, що мають недостатню ліквідність. Дуже ймовірним є значне зниження ринків акцій та ринків корпоративних облігацій, при цьому інвестори воліють тримати державні цінні папери (зокрема, казначейства США) через невизначеність, яку створює пандемія. Ринки, що розвиваються, та економіки, що розвиваються, зіткнулися з додатковими викликами, з безпрецедентними змінами в потоках капіталу протягом останнього року.

Обмеження на подорожі вартують лише туристичній галузі збитків у понад 200 мільярдів доларів у всьому світі, за винятком інших втрат доходу від туристичних подорожей, і, за прогнозами

IATA, авіатранспортним галузям, за прогнозами, буде коштувати 113 мільярдів доларів[9].

Спад міжнародного туризму у зв'язку з пандемією може спричинити втрати 4 трильйонів доларів світового ВВП в 2020-2021 роках згідно зі звітом УНКТАД [10]

Туризм є одним із найбільших економічних секторів. Це є третя за розміром стаття експорту (після паливно-енергетичної і хімічної галузей) і в 2019 році становила 7% глобальної торгівлі. Для деяких країн вона складає більше 20% ВВП. Туризм забезпечує 1 з 10 робочих місць [11].

Багаті країни запровадили масштабні програми охорони здоров'я та державних витрат для протидії економічним наслідкам пандемії COVID-19. У бідніших країнах варіанти фінансових та грошових заходів є більш обмеженими, і вони представляють ідеї щодо ролі, яку можуть відігравати міжнародні організації, допомагаючи їм. Більшість розвинених країн виступили з масовими економічними реакціями на пандемію COVID-19, збільшивши видатки та використовуючи грошово-кредитну політику, щоб пом'якшити удар від локдаунів, які зупинили бізнес та залишили безробітними величезну кількість людей.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Світова організація торгівлі зазначили, що пандемія COVID-19 є найбільшою загрозою для кожної країни у світі з часу світової фінансової кризи 2008–2009 років.

Заходи, введені політичними діячами по всьому світу для боротьби з глобальною рецесією, спричиненою пандемією, можна розділити на три категорії (Таблиця 1):

1. монетарні заходи;
2. фінансові заходи;
3. заходи громадського здоров'я.

Таблиця 1

Заходи боротьби з пандемією Covid-19 та її
наслідками

Тип політики	Заходи	Країна
1	Надання регуляторних пільг банкам на відшкодування основного боргу або відсотків боржникам, які постраждали від COVID-19	Ірландія, Китай, Нігерія, Італія
	Забезпечення центральними банками ліквідності на фінансових ринках (облігацій та акцій)	США, Китай
	Купівля центральними банками облігацій та цінних паперів, які стрімко падали у ціні	Австралія, ЄС, Канада
	Зниження процентних ставок центральними банками	Туреччина, США, Нова Зеландія, Велика Британія, Канада
	Стійкий потік кредитів до банків, ДСП, державного сектору охорони здоров'я, приватних осіб та основних підприємств	США, Австралія, Велика Британія
2	Уряди затверджують великий пакет стимулів для секторів та галузей, що найбільше постраждали від пандемії COVID-19	США, Австралія, Велика Британія
	Надання підтримки фізичним особам-підприємцям	Австралія, США, Індія
	Соціальні виплати на підтримку домогосподарств	Австралія, США
3	Карантин	Більшість країн світу
	Закриття кордонів	Більшість країн світу

Джерело: складено автором на основі [12]

Уряди розвинутих країн та країн, що розвиваються сформували пакети фінансової допомоги. В Японії, Німеччині та США ці пакети були значними (рис. 7).

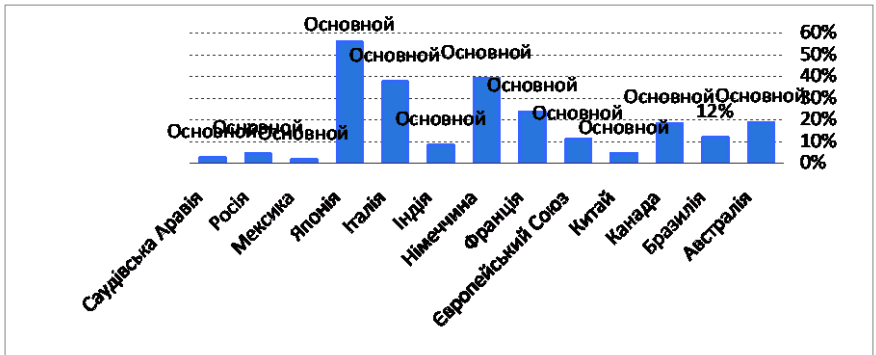

Рис.7. Обсяг фінанс. пакетів на подолання коронавірусу
у % до ВВП

Джерело: складено на основі [4]

З метою стимулювання економічної активності в багатьох країнах світу було використане зниження облікової ставки центральних банків як основний інструмент монетарного регулювання (Рис.8)

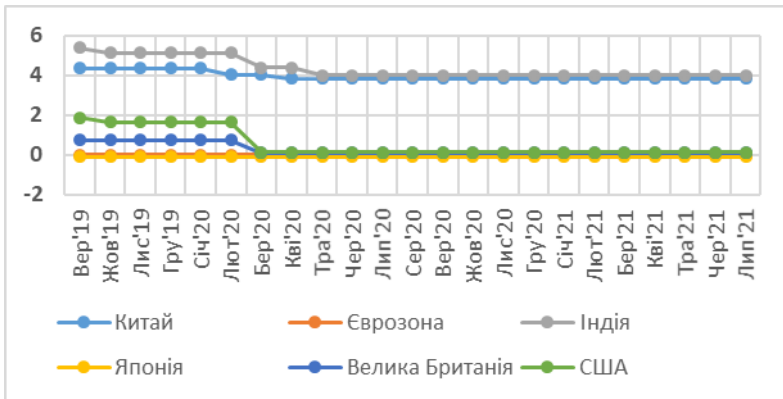

Рис.8 Облікові ставки центральних банків країн світу

Джерело: складено на основі даних [4]

Для аналізу антикризових заходів варто дослідити монетарну та фінанс. політику розвинутих країн світу.

США.

Економіка США скоротилася на 31,4 відсотка у другому кварталі 2020 року, але з тих пір сильно відновилася. Рівень безробіття в лютому 2021 року залишився на рівні 6,2 відсотка.

23 березня 2020 з початку пандемії ФРС оголосив, що збільшить купівлю державних цінних паперів та цінних паперів, забезпечених активами, які будуть випускатися державними агенціями. Як результат очікується збільшення балансу ФРС і перевищення пост-фінансового кризового піку в 4,5 трильйони доларів.

15 березня ФРС оголосила про зменшення резервних вимог до банків- обсягу готівкових коштів та депозитів в ФРС до нуля вперше в історії.

17 березня ФРС відновила купівлю комерційних паперів, що є джерелом короткотермінового фінансування для фінансових компаній, нефінансових корпорацій.

9 квітня було оголошено програму купівлі кредитів в депозитних установах, наданих бізнесу також програму купівлі державних і муніципальних облігацій.

З метою фіскального стимулювання Конгрес прийняв закон 5 березня 2020 року про створення фонду розміром 8,3 мільярди доларів США:

- Фінансування податкової знижки для фізичних осіб у розмірі 1200 дол. США, і додатковий платіж 500 дол. США для дітей, що навчаються.

- 367 мільйонів доларів - програма для малого бізнесу, 500 млн. дол. США - для промисловості, міст та штатів, 150 мільйонів доларів для державних і локальних стимулювальних фондів і 130 мільйонів для лікарень.

- Збільшилася допомога по безробіттю на 600 доларів на тиждень протягом 4 місяців.

- Тимчасову відстрочка виплат за студентськими позиками.

- 484 мільйони доларів позик для малого бізнесу, закладів охорони здоров'я та тестування.

- Фонди для шкіл, коледжів.

- Допомога транспортній галузі через фонди для автобусів, доріг, аеропортів і допомозі працівникам авіатуризму.

11 березня 2021 президент Байден підписав план допомоги на 1,9 трильйонів доларів для стимулювання Американської економіки:

- Збільшення допомоги по безробіттю на 300 доларів кожного тижня.
- 1 400 доларів прямих платежів фізичним особам.
- Податковий кредит для тих, хто має дітей.
- 50 мільйонів доларів грантів і інших платежів малому бізнесу.
- 350 мільйонів доларів для асистування урядів штатів та місцевих органів управління.
- 130 мільйонів доларів для шкіл, 40 мільйонів для коледжів та університетів.
- 160 мільйонів для програм охорони здоров'я.
- 50 мільйонів транспортних програм.
- 10,4 мільйони для сільського господарства.
- 1,9 мільйона для покращення кіберзахисту [13].

Канада. Федеральний уряд вжив низку заходів щодо пом'якшення поширення вірусу.

До ключових фіскальних заходів (18,5 відсотка ВВП, 407,7 млрд. доларів США) належать:

1. 52,7 млрд. доларів США (2,4 відсотка ВВП) для системи охорони здоров'я на підтримку посиленого тестування, розробки вакцин, медичних товарів, зусиль щодо пом'якшення наслідків та більшої підтримки корінних народів громади;

2. 270 мільярдів доларів (12,3 відсотка ВВП) прямої допомоги домогосподарствам та фірмам, включаючи субсидії на заробітну плату, виплати працівникам без лікарняних та доступ до страхування зайнятості, збільшення існуючих податкових пільг із податку на додану вартість та допомоги по догляду за дитиною та нові відмінності -заснований фонд підтримки корінних громад;

3. близько 85 млрд. доларів США (3,9 відсотка ВВП) на підтримку ліквідності через відстрочку податків[14].

Китай. На початку січня 2020 року влада Китаю встановила, що спалах пневмонії в Ухані спричинив новий коронавірус. Уряд ввів жорсткі заходи стримування, включаючи продовження національного місячного нового року, блокування

провінції Хубей, масштабні обмеження мобільності на національному рівні, соціальне дистанціювання та 14-денний карантинний термін для повернення робітників-мігрантів. Відображаючи ці заходи стримування, економіка скоротилася на 6,8 відсотка (р/р) у I кварталі 2020 року.

За оцінками експертів, було оголошено 4,9 трлн юанів (або 4,7 відсотка ВВП) на фінансові заходи, з яких у 2020р. було застосовано 4,2 трлн юанів. Основні заходи включають:

1. збільшення витрат на профілактику та боротьбу з епідеміями,
2. виробництво медичного обладнання,
3. прискорена виплата страховки на випадок безробіття та поширення хвороби на робітників-мігрантів,
4. податкові пільги та додаткові державні інвестиції[15].

Також було запроваджено зниження ПДВ і виключення з сплати ПДВ для деяких товарів.

Центральний банк Китаю знизив відсоткові ставки, збільшилася ліквідність банків.

Було оголошено про випуск 142,9 мільйонів спеціальних державних облігацій вперше з 2007 року. Була збільшена квота для місцевих облігацій і також випуск корпоративних облігацій для покриття витрат [13].

Японія

Центральний банк Японії з вже низькими відсотковими ставками ввів 4,6 мільйони для ліквідності японських банків для забезпечення короткострокових позик, для купівлі корпоративних облігацій і комерційний паперів, та вдвічі більш суму в біржові інвестиційні фонди для допомоги японським компаніям. Уряд Японії також дав обіцянку забезпечити зарплатні субсидії батькам, які змушені були взяти вихідні у зв'язку із закриттям шкіл.

Уряд Японії прийняв негайний фінансовий пакет 1,1 трильйони доларів, що рівний 10% річного ВВП Японії. 27 квітня 2020 року Банк Японії оголосив, що купуватиме необмежену кількість державних облігацій і збільшить в чотири рази обсяги купівлі корпоративного боргу з метою утримання низьких відсоткових ставок і стимулювання японської економіки.

Уряд Японії запропонував другий додатковий інструмент, що включав 296 мільярдів доларів видатків із загальною сумою 1,1 трильйона позик і гарантій, що фінансувалися за рахунок нового випуску облігацій. Ці видатки разом складають 40% ВВП Японії і включали гранти для бізнесу по сплаті ренти і фонди для малого та середнього бізнесу.

Щодо монетарної політики, то Банк Японії утримував низьку облікову ставку 0,1%, навіть при збільшенні надання позик з 700 мільйонів до 1 трильйона доларів і наголосив, що буде продовжувати купувати комерційні папери, корпоративні облігації і біржові інвестиційні фонди на рівні 12 трильйонів доларів на рік[13].

Європа

В липні 2020 року був прийнятий пакет розміром 750 мільярдів євро. В більшості, країни-члени Європейського Союзу використовували комбінацію національних фінансових заходів та купівлю облігацій Європейським Центральним Банком з метою подолання наслідків пандемії. Окремо країни запроваджували карантинні заходи, обмеження подорожей, податкові канікули, пролонгування окремих платежів та гарантію кредитів, і допомогу працівникам і компаніям.

Європейська Комісія засвідчила створення 30 мільярдного інвестиційного фонду для कोरोнозаходів.

18 березня ЄЦБ оголосив, що створить фонд для купівлі акцій, комерційних паперів у розмірі 750 мільярдів євро. Також було відзначено, що ЄЦБ відкриє доступ до операцій рефінансування у розмірі 3 трильйонів євро[13].

Німеччина. Уряд запровадив цілий ряд заходів щодо стримування поширення вірусу через закриття кордонів, закриття шкіл та підприємств, вимоги щодо соціального дистанціювання, обов'язкове носіння маски та заборона публічних зібрань.

Для боротьби з кризою COVID-19 і подальшої підтримки відновлення федеральний уряд прийняв три додаткові бюджети: 156 мільярдів євро (4,7 відсотка ВВП) у березні 2020 року, 130 мільярдів євро (3,9 відсотка ВВП) у червні 2020 року та євро 60 мільярдів (1,7 відсотка ВВП) у березні 2021 року.

Фінансові заходи включають:

1. витрати на обладнання для охорони здоров'я, лікарняні потужності та НДДКР (вакцина),

2. розширений доступ до короткотермінової роботи („Kurzarbeit”) для збереження робочих місць та доходів робітників, розширення допомоги по догляду за дітьми для батьків з низьким рівнем доходу та спрощений доступ до підтримки базового доходу для самозайнятих,

3. 50 млрд. євро грантів власникам малого бізнесу та самозайнятим особам, серйозно постраждалим від COVID-19 на додаток до безвідсоткової відстрочки сплати податків до кінця року та 2 млрд. євро венчурного фінансування для стартапів,

4. тимчасово розширена тривалість страхування на випадок безробіття та допомоги на батьківські відпустки.

На додаток до фінансового пакету федерального уряду, багато органів місцевого самоврядування (провінції та муніципалітети) оголосили власні заходи для підтримки своєї економіки на суму 141 млрд. євро прямої підтримки та приблизно 70 млрд. євро гарантій позик на державному рівні.

Зіткнувшись з новими хвилями зараження та відповідними блокуваннями, уряд запровадив додаткові фінансові заходи для підтримки сімей та молодих працівників, а також посилив існуючі для підтримки постраждалого бізнесу, включаючи компенсацію доходів за листопад-грудень 2020 року (до 75 відсотків), а також , розширений доступ до грантів, гарантій державної позики та повернення податкових збитків[16].

Великобританія. У відповідь на початковий спалах, 23 березня уряд здійснив цілий ряд заходів, включаючи обмеження на поїздки, заходи соціального обмеження, закриття розваг, гостинність, магазини та приміщення в приміщенні та посилення тестування. Найбільший економічний удар був у 2 кварталі 2020 року, коли ВВП впав на 19,5%. Загалом, економіка Великобританії в 2020 році скоротилася на 9,8 відсотка.

Фінансові заходи на підтримку домогосподарств та сімей під час надзвичайної ситуації зі здоров'ям включають:

1. додаткове фінансування НСЗ, державних служб та благодійних організацій (48,5 млрд. Фунтів стерлінгів);

2. заходи для підтримки бізнесу (29 млрд. фунтів стерлінгів), включаючи податкові канікули на майно, прями

гранти для малих фірм та фірм у найбільш постраждалих секторах та компенсації за лікарняні;

3. посилення мережі соціальної безпеки для підтримки вразливих людей (8 млрд. фунтів стерлінгів) за рахунок збільшення виплат за Універсальною кредитною схемою, а також розширення інших пільг.

У липні 2020 року уряд прийняв пакет заходів щодо захисту та створення робочих місць та підтримки економічного відновлення. Сюди входять: надання фірмам 1000 фунтів стерлінгів за одного працюючого працівника, що утримуються до кінця січня; виплата мінімальної заробітної плати за 25 годин на тиждень протягом шести місяців молодим працівникам, яким загрожує тривале безробіття; збільшення ресурсів для підвищення кваліфікації та полегшення відновлення на ринку праці. Люди з низьким рівнем доходу, яким потрібно самоізолюватись і не можуть працювати, а також члени їхнього домогосподарства отримуватимуть 130 і 182 фунтів відповідно[17].

МВФ

Директор-розпорядник МВФ Крісталіна Георгієва відзначила, що МВФ готовий виділити весь свій кредитний пакет – близько 1 трильйона доларів – на подолання наслідків коронакризи [13].

Світовий банк

1 червня 2020 року, Світовий банк погодив та був в процесі погодження 150 проєктів, загальним обсягом 15 мільярдів для 99 країн. Протягом наступних 15 місяців Світовий банк планує виділити 160 мільярдів доларів у відповідь на пандемію коронавірусу[13].

Україна

Як і в багатьох інших країнах вплив пандемії коронавірусу на економічне зростання був суттєвим. Національний банк України відзначив спад реального ВВП на 4% в 2020 році в порівнянні з прогнозованим зростанням у 3,4%.

- Обсяг міжнародної торгівлі впав на 7,5%

- Відтік іноземних інвестицій з України становив рекордні 868,2 мільйони доларів США в 2020 році, порівняно з чистим притоком 5,833 мільйони в 2019 році

Уряд країни запровадив ряд ініціатив для підтримки економіки. В квітні 2020 року був створений спеціальний фонд у розмірі 80,9 мільярди гривень. Для підтримки малого і середнього бізнесу було запроваджено програму «Доступні кредити 5-7-9%» в лютому 2021 року.

В лютому 2021 року Закон «Інвестиційні няньки» ввійшов в силу. Закон пропонував підтримку для розвитку інфраструктури і податкових знижок для осіб або інституцій, які інвестували більше 20 мільйонів євро в Україні, і забезпечував їх менеджерами, що асистували в підготовці і впровадженні інвестиційних проєктів [18].

Для підтримки бізнесу було запроваджено кілька заходів:

1. Штрафи за певні порушення податкового законодавства були скасовані на період з 1 березня до останнього дня карантину, за винятком діяльності, пов'язаної з підакцизними товарами.

2. Існує мораторій на податкові перевірки та перевірки.

3. Кінцевий термін подання річних декларацій про доходи та активи було продовжено до 1 липня 2020 р.

4. Орендна плата за землю не нараховувалась і не сплачувалась за місяць березень 2020 р.

5. Нежитлова нерухомість, що належить фізичні або юридичні особи не оподатковувались податком на нерухомість за місяць березень 2020 року.

6. Штрафи за несвоєчасну або неповну оплату та несвоєчасне подання скасовано на період з 1 березня по 31 травня 2020 року.

Парламент прийняв законодавство, що підвищує порогові значення для спрощеного режиму оподаткування. Для малих та середніх компаній було запроваджено відпустку для сплати внесків на соціальне страхування до 31 травня 2020 року (що не впливає на нарахування їх пенсійної служби). Уряд також затвердив доповнення 300 відсотків заробітної плати для медичного персоналу, який працює з пацієнтами з COVID-19. Для підтримки домогосподарств уряд прийняв законодавство, яке

дозволяє домогосподарствам вираховувати витрати на ліки COVID-19 із розрахунку податку на доходи фізичних осіб. Уряд запровадив одноразове підвищення пенсії для малозабезпечених пенсіонерів у квітні на 1000 гривень та регулярне щомісячне поповнення пенсії у розмірі 500 гривень для пенсіонерів віком від 80 років (включаючи людей похилого віку 75+ із поповненням 400 гривень починаючи з наступного Липня). Політика влади також включає раніше заплановане коригування індексації пенсій у 2020 році, а також мораторій на штрафи та відключення споживачів, які невчасно дійснюють оплату комунальних послуг.

Як і в багатьох країнах коронакриза додала додаткового поштовху діджиталізації державних послуг. Зокрема, були створені додатки Вдома та Дія. В березні 2021 року Україна стала першою країною в світі, яка забезпечувала повний еквівалент електронних паспортів паперовим.

В 2021 році зростання ВВП в Україні прогнозується у розмірі 3,8-4%, відповідно до лідируючих національних та міжнародних інституцій. Облікова ставка НБУ було піднята до 8,5% для стримування інфляції, яка зростає [18].

Позитивним є факт, що міжнародні резерви становили 31,6 млрд мільярдів доларів станом на 1.09.2021, найвищий рівень з 2011 року. Це є результатом зростання обсягів експорту і профіциту торгівельного балансу, а також цін на агропромислову продукцію, сталь.

Пандемія та запроваджені локдауни вплинули на надходження до державного та місцевих бюджетів. Багатьом малим та середнім бізнесам довелося зачинитися назавжди, а не тільки на певний період. За час карантину майже зупинилися одні з найпопулярніших галузей в Україні – роздрібна торгівля, авіаперевезення, готельний та ресторанний бізнеси. Внаслідок періодичних збоїв ланцюгів поставок українські компанії частково мусили обмежувати виробництво, а іноземні інвестиції були замороженими.

Для подальшого відновлення необхідним є реформування економіки, зокрема, захист анти-корупційних установ від політичного тиску, покращення інвестиційного клімату і впровадження юридичних реформ, включаючи запровадження прозорої процедури відбору для суддів.

Варто відзначити, що пандемія коронавірусу мала і деякий позитивний вплив на підприємства країн світу:

1. Прискорився процес диджиталізації економіки.
2. Відбулося впровадження інновацій.
3. Очевидною стала необхідність навчання та підвищення кваліфікації
4. Дослідження показують зростання продуктивності праці [19].

Водночас загальний вплив у зв'язку з впровадженням карантинних заходів в різних країнах світу в цілому є негативним.

Варто звернути увагу, що дослідники побоюються, що коронавірус може спричинити хвилю дефолтів в світі. В третьому кварталі 2019 року глобальна заборгованість досягла 253 мільярди доларів США, близько 320% світового ВВП. Близько 70% боргу залучено було розвинутими країнами, 30%-країнами, що розвиваються. Глобально, найбільша частка облігацій знаходиться у власності нефінансових корпорацій (29%), урядів (27%) і фінансових корпорацій (24%), а також домогосподарств (19%) [13].

Висока заборгованість робить позичальників чутливими до шоків, що особливо небезпечно в умовах пандемії.

З макроекономічної точки зору, ринки, що розвиваються, мають відносно обмежені фінансові ресурси, щоб пом'якшити удари будь-яких економічних шоків; вони також не можуть надати всім постраждалим домогосподарствам фінансову допомогу. Чи швидко ці країни повернуться до передкризового рівня ВВП чи залишаться нижче цих рівнів, залежить від відновлення ринку праці та величини збитків, завданих підприємствам та їх можливості знову наростити виробництво.

Пандемія підкреслює нагальну необхідність дій у галузі охорони здоров'я та економічної політики, включаючи глобальне співробітництво, для пом'якшення її наслідків, захисту вразливих верств населення та зміцнення потенціалу країн щодо попередження подібних подій у майбутньому та боротьби з ними. Для країн із ринком, що розвивається, та економік, що розвиваються, які є особливо вразливими, надзвичайно важливо зміцнити системи охорони здоров'я, вирішити проблеми,

пов'язані з неформальністю та обмеженими мережами безпеки, та провести реформи для забезпечення стійкого зростання.

Список використаних джерел

1. Словник української мови: в 11 томах. [Електронний ресурс] — Том 4, 1973. — Стор. 343. — URL: <http://sum.in.ua/s/kryza>
2. Барановський О. І. Сутність і різновиди фінансових криз [Електронний ресурс] / О. І. Барановський // Фінанси України. — 2009. — URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2009_6_2
3. The Global Economic Outlook During the COVID-19 Pandemic: A Changed World [Електронний ресурс] // The World Bank. — 2020. — URL: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/06/08/the-global-economic-outlook-during-the-covid-19-pandemic-a-changed-world>.
4. Impact of the coronavirus pandemic on the global economy - Statistics & Facts [Електронний ресурс] — URL: <https://www.statista.com/topics/6139/covid-19-impact-on-the-global-economy/>
5. S&P 500 - 10 Year Daily Chart [Електронний ресурс] // Macrotrends — URL: <https://www.macrotrends.net/2488/sp500-10-year-daily-chart>.
6. Updated estimates of the impact of COVID-19 on global poverty [Електронний ресурс] // WorldBank. — 2021. — URL: <https://blogs.worldbank.org/opendata/updated-estimates-impact-covid-19-global-poverty-looking-back-2020-and-outlook-2021>.
7. Social and Economic Impact of COVID-19. Background paper by Eduardo Levy Yeyati & Federico Filippini Commissioned by The Independent Panel for Pandemic Preparedness and Response [Електронний ресурс] - May 2021. — URL: <https://ycsg.yale.edu/sites/default/files/files/Social%20and%20Economic-impact%20of%20covid%2019.pdf>
8. World Integrated Trade Solution [Електронний ресурс] — URL: <https://wits.worldbank.org/Default.aspx?lang=en>.
9. IATA Updates COVID-19 Financial Impacts -Relief Measures Needed [Електронний ресурс] // IATA. — 2020. — URL: <https://www.iata.org/en/pressroom/pr/2020-03-05-01/>.
10. Global economy could lose over \$4 trillion due to COVID-19 impact on tourism[Електронний ресурс] — URL: <https://unctad.org/news/global-economy-could-lose-over-4-trillion-due-covid-19-impact-tourism>

11. Secretary-General's Policy Brief on Tourism and COVID-19 [Електронний ресурс] – URL: <https://www.unwto.org/tourism-and-covid-19-unprecedented-economic-impacts>

12. Spillover of COVID-19: Impact on the Global Economy [Електронний ресурс]. – 2020. – URL: <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=614013119120121082023084097098121092105043009037074058009065029100110090092098029030019063049055116046060084030073021074113081061033035058053094014120115114126097006031041049125087003092101028117073069097088095093077100077084027090075127101031099021114&EXT=pdf&INDEX=TRUE>.

13. Global Economic Effects of COVID-19. [Електронний ресурс]. – 2021. – URL: <https://sgp.fas.org/crs/row/R46270.pdf>

14. Coronavirus disease (COVID-19): Outbreak update [Електронний ресурс] // Government of Canada. – 2021. – URL: <https://www.canada.ca/en/public-health/services/diseases/2019-novel-coronavirus-infection.html>.

15. How China Beat the Virus and Roared Back [Електронний ресурс] // The New York Times. – 2021. – URL: <https://www.nytimes.com/2021/02/05/world/asia/china-covid-economy.html>.

16. Germany contained Covid-19 [Електронний ресурс] // Vox. – 2021. – URL: <https://www.vox.com/22352348/germany-covid-19-coronavirus-pandemic>.

17. Coronavirus and the impact on output in the UK economy [Електронний ресурс]. – 2020. – URL: <https://www.ons.gov.uk/economy/grossdomesticproductgdp/articles/coronavirusandtheimpactonoutputintheukeconomy/december2020>.

18. THE COVID-19 CRISIS IN UKRAINE [Електронний ресурс]. – 2020. <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/COVID-19-CRISIS-IN-UKRAINE.pdf>

19. 6 Ways That Covid 19 Has Had A Positive Impact On Businesses [Електронний ресурс]. – 2020. – URL: <https://www.ssbr-edu.ch/6-ways-that-covid19-has-had-a-positive-impact-on-businesses/>

© Слав'юк Н.Р. , Нестеренко А. О., 2021